

**Mr. Pieter Jacobus Franciscus van Voorst Vader (1844-1918),
rechter te Middelburg (1887-1896),
kantonrechter te Harderwijk en Amersfoort**

P.J.A. van Voorst Vader (geb. 1916)

Mijn grootvader PIET was genoemd naar twee broers van zijn moeder, Johanna Adriana Fock: Pieter Jacobus, Lt. ter Zee, en Franciscus Bonifacius, burgemeester van achtereenvolgens Serooskerke en Veere.* Hij was de tweede zoon van de eerste van Voorst Vader, rechter te Goes, uit diens eerste huwelijk. Een heel warm en hecht gezin, zoals blijkt uit de vele brieven, die vader Jan aan zijn twee oudste knapen, "zijn lieve jongetjes", schreef, toen die in Utrecht het gymnasium bezochten en er later studeerden. Piet heeft zeker zo goed als zijn zuster Jet heerlijke herinneringen bewaard aan het ruime huis Lombardstraat 2 te Goes, maar vooral aan de "paradijselijke" buitenplaats SCHOONOORD, gelegen vlak buiten het toenmalige Goes in de gemeente Kloetinge, waarover Jet lyrische gedichten heeft geschreven.

In 1863 legde hij het eindexamen af Cum Laude, gestimuleerd door zijn inwoning bij rector Ekker. Daarna was zijn werklust dusdanig bekoeld, dat hij meer dan twee jaren nodig had voor zijn "propaedeusis", ondanks de zachtzinnige vermaningen van vader Jan - waardoor hij zomer 1865 niet thuis durfde te komen - en eerst in 1869 afstudeerde. Die onderscheiding Cum Laude had ten gevolge, dat hij bij het eindexamen een redevoering in het Latijn mocht uitspreken. Die redevoering is helaas niet bewaard gebleven.

Na drie jaren advocaten praktijk te Goes, werd hij in 1873 griffier bij het kantongerecht in Waalwijk. Vanaf 1874 bekleedde hij dezelfde functie in Harderwijk, waar hij in 1883 tot kantonrechter werd benoemd.

Maart 1875 trouwt hij, 30 jaar oud, met de 24-jarige Catharina, 'Cateau', Schout Velthuijs (1848-1931), dochter van een notaris te Sluis. Hij moet, zo schrijft Oom Jo, zoon van Piet's oudste broer Willem, "eerst gecharmeerd zijn geweest van haar 2 jaar jongere zuster Elisabeth - 'Betje' -, maar haar moeder, die bang was dat Cateau zou blijven zitten, schijnt bewerkt te hebben, dat hij háár trouwde, ofschoon zij niet het geestige en levendige gelaat van haar zuster had. Het werd niettemin een gelukkig huwelijk." Een in onze oren onwaarschijnlijk verhaal, maar ruw ingrijpen bij de huwelijkskeuze was in die tijd zeker niet ongewoon, zoals we nog nader zullen zien. Helaas was het nu Betje, die ongehuwd is gebleven, wonend op de Maliebaan te Utrecht, vermaard, zo vertelde mij de hospes van mijn eerste studentenkamer, om haar vele goede werken.

Bij de boedelscheiding van zijn vader's erfenis in 1880 erfde Piet los land en effecten ter waarde van f72.397,71. Daarnaast was hij gerechtigd tot één derde van de erfenis van zijn moeder: de hofstede en buitenplaats Schoonoord.

In Harderwijk werden alle 7 kinderen geboren, mijn ooms en tantes dus (Jan, 1876; Cor, 1878; Lena, 1879; Willem, 1880; Lize, 1882; Piet, 1886, mijn vader). Henri Johannes, geboren in 1885, is maar 6 weken oud geworden. Aan die tragedie herinnert een lang, in prachtig calligrafisch schrift verbeeld gedicht van Isaác da Costa, zoon van de gelijknamige grote dichter van het Réveil, die in 1822 zijn Joods geloof had verruild voor dat van de orthodoxie van de Nederlandsch Hervormde Kerk. Mijn grootouders waren, evenals de beide Isaács, met hart en ziel het Réveil toegedaan, die bezielde ervaring van de Hervormde orthodoxie als reactie op het zo sterk verbreid vrijzinnigdom én de diverse gereformeerde afscheidingen. Het eerste en het laatste couplet luiden als volgt:

* Toen hij als jongen eens vergeten had één der peetooms met zijn verjaardag geluk te wensen, schreef deze, dat hij hem bij herhaling zou onterven. Dat zwaaien met de erfenis is helaas een minder gelukkig familietrekje gebleken.

Verhuld in 't kleed
Van ziekte en leed,
Trad in een Godgeliefde woning
Een engel, vragend voor den Koning
Eén Zijner schaapjes, dier gekocht.

Zijt stille en hoort
De stem des Troosters in het woord.
Geschokte moeder en gij, diep bedroefde vader,
In het hart gegriefden, maar bevoorrechten te gader,
Dat het vleesch zich verlooehen', de geest zich verblij,
Mijn genade is met u, en uw kind is bij Mij.

Van de zes in leven gebleven kinderen zijn er vier gehuwd, drie pas op oudere leeftijd. Slechts één van hen, mijn vader, heeft kinderen gekregen.

Opa heeft ds.C.B.Oorthuys uit Harderwijk, toen die overspannen was, enkele maanden buitenlandse vacantie geschonken. Oorthuys heeft later mijn vader wegwijs gemaakt in het ambt, hem aanbevolen voor Nederhemert en ten slotte daar bevestigd.**

In 1887 solliciteerde grootvader naar de functie van kantonrechter te Goes, maar werd per ongeluk rechter te Middelburg. Dat kwam zo: Jhr.Mr. Jozef Jan Pompe van Meerdervoort was in 1864 getrouwd met Piet's achternicht Catharina Margaretha Saaijmans Vader. Jozef had door speculatie het ruime kapitaal van zijn vrouw geheel verspeeld. Dat werd hem in Middelburg zo kwalijk genomen, dat hij het maar beter vond om te verhuizen. Goedhartige neef Piet was hem ter wille en zo ruilden zij: Jozef werd kantonrechter te Goes, Piet rechter te Middelburg. De beide benoemingen vonden in Mei 1887 plaats. In de krant vinden wij: "Heden - 11 Augustus - is Mr.P.J.F.van Voorst Vader in een plegtige openbare terechtzitting der arrondissements regtbank alhier als regter geïnstalleerd samen met Jhr.Mr.J.Schuurbecque Boeije."

Tot 1892 woonde hij op de Rouaanse Kaai 57, een huis dat bij het bombardement van 1940 is verwoest. Daarna heeft de familie gehuisd in het fraaie pand "De Swarte Leeuw", Lange Noordstraat 77, gelegen naast het Van der Perre huis, gebouwd in 1765, dat van 1876 tot 1995 de rechtbank heeft gehuisvest.

Grootpapa heeft zijn scheppingsdrang uitgeleefd door "De Swarte Leeuw" van een - heel onmiddellburgse - nieuwe gevel in Belgische stijl te voorzien. Of de fraai gestucadoorde plafonds in de grote woonkamer en het trappenhuis en de gebeeldhouwde trap zijn werk zijn geweest of al eerder bestonden, weet ik niet. Een prachtige foto van het hele gezin laat de tuinzijde van het pand zien (figuur 15).

In Middelburg was hij lid van de Gemeenteraad en ook lid der Provinciale Staten (1892-1897).

Wegens asthma van Oom Cor - Cornelis Marius (1878-1925) - kreeg Opa het advies op zandgrond te gaan wonen. En dus werd hij kantonrechter te Amersfoort (1896-1914). Ook daar verloochende hij zijn bouwlust niet: aan de achterzijde van het fraaie pand Snouckaertlaan 4 bouwde hij een ruime eet- zitkamer. Hij verzorgde zelf zijn haan en kippen. In het voorste deel van de tuin stond op een groot grasveld een draaibaar prieel. Links beschaduwde een grote bruine

** Grootpapa heeft ook zelf maandenlang gekuurd en wel wegens geelzucht (een virusverwekte infectieuze hepatitis veroorzaakt dikwijls heel langdurige vermoeidheid). Hij deed dat in Algiers. Een fraai portret in locale kledij herinnert daaraan (figuur 16).

beuk een theezit met wit meubilair. De achterste helft was boomgaard.

Jarenlang was hij president-kerkvoogd en vice-voorzitter van de afdeling Amersfoort van de Nederlandsche Gustaaf Adolph Vereeniging, die steun gaf aan Protestantse gemeenten in overwegend R.K.gebieden.

Oom Jo, één van “de drie Dirken”, vertelde, dat hij - 16 jaar oud, dus waarschijnlijk in het jaar 1900 - logeerde bij zijn Oom Piet en Tante Cateau, toen onder het eten het bezoek werd aangevend van neef Willem Vader van ‘s Gravenpolder. Deze was samen met grootpapa voogd over “de drie Dirken” - de zonen (Dirk, Jo en Henri) van Opa’s oudste, in 1887 overleden broer Willem Lodewijk. Neef Willem werd in Opa’s studeervertrek naast de voordeur gelaten, naar ik aanneem op instigatie van mijn zo verlegen, sociaal onbegaaft grootmoeder. Eerst bij het dessert mocht hij in de eetkamer binnen komen. “Hij hield zich groot, maar het schijnt om die reden, dat hij den kantonrechter te Amersfoort uit zijn testament heeft geschrapt, naar ik later vernam.” N.B. Daar hebben “de Dirken” bij geboft!

Opa was, in tegenstelling tot zijn altijd ernstige, zwijgzame vrouw een buitengewoon gezellige man. Oom Jo herinnert zich, dat hij ook bijzonder hoffelijk was. “Zulks bemerkte ik als jongen, bij je Grootouders gelogeerd zijnde, dat wij toen met je vader - mijn oom Piet – in ‘t Hof van Holland wat gebruikten, hij tegen de kellner U zeide, wat toentertijd een exceptie was.”

De “Dirken” Jo en Henri vonden Opa wel erg streng. Vooral Henri was bepaald bang voor hem. Maar dat had bij deze jongens, die beiden in het gymnasium gestrand zijn - Henri al in de 2e klas! - en nooit op enigerlei wijze voor den brode hebben gewerkt, dan ook wel een reden. Hij zal - vergeefs - wel menig vermanend woord hebben gesproken. Een nutteloos rentenier’s bestaan kon in de ogen van deze plichtsgetrouwe, godvruchtige familie geen genade vinden.

Een predikant, die er vaak te gast was, zegt onder de indruk te zijn van de uitgesproken DEFTIGE levensstijl. Niettemin verbaast het mij, dat hij Oom Jan, mijn vader’s oudste broer, verbood om met zijn geliefde te trouwen. Zij zou niet “van stand” zijn. Zulks te meer, omdat de familie Schout Veldhuijs geen enkele aanspraak kon maken op een roemrijk voorgeslacht. Cateau’s grootvader was pruikenmaker, en diens vader schoenmaker, beiden te Vlissingen. Anderzijds rees de familie op als een komeet doordat twee nichtjes van vader, vermaard om hun ongewone schoonheid, huwden met de groot-industriëlen Fentener van Vlissingen en van Beuningen. Oom Jan, die de introverte, werkelijk extreem zwijgzame natuur met groot sociaal onvermogen van zijn moeder had geërfd, is daardoor nooit tot een huwelijk gekomen. Is dit drama de oorzaak geweest, dat de rechtenstudie van mijn zo intelligente oom negen jaren heeft geduurd? Toch moeten wij ons van een oordeel over dit heikele vraagstuk onthouden. Immers, van de verboden geliefde weten wij hoegenaamd niets.

In 1918 is grootpapa zeer plotseling - al lopend - overleden. Daaraan vooraf gingen vele doktersvermaningen om niet zo zwaar te worden, meer lichaamsbeweging te nemen en minder (sigaren) te roken, zoals hij zelf in December 1914 aan mijn ouders heeft geschreven.

Eindhoven, 2003

Figuur 15. Achterzijde (tuin) van “De Swarte Leeuw”, Lange Noordstraat 77, Middelburg: het echtpaar van Voorst Vader - Schout Velthuijs en hun zes kinderen (omstreeks 1890).

De kinderen, van links naar rechts:

1. Lize, met tambourijn in de hand (Elisabeth Johanna, 1882-1942). In 1919 gehuwd met Ds.W.H. de Bode.
2. Jan (Pieter Johannes Adrianus, 1876-1951). Kantonrechter te Dordrecht en Ridderkerk.
3. Piet (Pieter Jacobus Franciscus, 1886-1957). Laatstelijk predikant van de Ned. Herv. Kerk te Middelburg. Gehuwd in 1912.
4. Willem (Willem Arnold, 1880-1959). Referendaris der Posterijen. Gehuwd in 1942.
5. Cor (Cornelis Marius, 1878-1925). Substituut-griffier van de rechtbank te Utrecht. Gehuwd in 1924.
6. Lena (Helena Jacoba Petronella, 1879-1972). Verrichtster van vele vrijwillige goede werken.

Figuur 16. P.J.F. van Voorst Vader (1844-1918) tijdens zijn verblijf in Algiers, herstellend van geelzucht (waarschijnlijk gedurende de periode in Harderwijk, 1874-1887).

